

Ορισμός

Μόδα [< moda (ιταλικό) < modus (= τρόπος· λατινικό)] ονομάζεται η περιοδική και διαρκώς μεταβαλλόμενη τάση που επικρατεί μεταξύ των μελών ενός κοινωνικού συνόλου και αφορά στην αμφίεση και, γενικότερα, στον τρόπο συμπεριφοράς και σκέψης.

Χαρακτηριστικά Μόδας

- Μεταβλητότητα
- Μαζοποίηση
- Τυποποίηση
- Νεωτερικότητα
- Ρήξη με το προηγούμενο κατεστημένο
- Τάση επιβολής και παγίωσης

Αιτίες Φαινομένου

Οι παράγοντες που προκαλούν και ενισχύουν το κοινωνικό φαινόμενο της μόδας είναι οι εξής:

Οικονομικοί:

- Πανίσχυροι οικονομικοί κολοσσοί στο χώρο της ένδυσης.
- Τα ΜΜΕ (η τηλεόραση, ο ημερήσιος τύπος και περιοδικά ποικίλης ύλης ή εστιασμένα στο χώρο της μόδας) αφιερώνουν πολύωρες εκπομπές, ειδικές στήλες και έντυπα αποκλειστικά στη μόδα. Επίσης, προωθούν μέσω των διαφημίσεων νέες τάσεις.
- Η ενσάρκωση της σύγχρονης οικονομικής και καταναλωτικής νοοτροπίας. Το πνεύμα του υλικού ευδαιμονισμού και της καταναλωτικής μανίας τροφοδοτεί τις νέες τάσεις της μόδας.
- Η συσσώρευση πλούτου και η δυνατότητα αρκετών ατόμων να ανταποκρίνονται στις ακριβές απαιτήσεις της.

Κοινωνικοί:

- Η διαμορφωμένη κοινή γνώμη που επιβάλλει την προσαρμογή στις επιταγές της (κοινωνική τυποποίηση).
- Η αντίδραση στις κατεστημένες τάσεις, η οποία χαράσσει με τη σειρά της νέες στιλιστικές πορείες (κοινωνική διαφοροποίηση).
- Η συμμόρφωση προς τα ενδυματολογικά πρότυπα για κοινωνική αποδοχή και ανάδειξη.
- Προσδιορισμός της κοινωνικής θέσης ανάλογα με τη δυνατότητα παρακολούθησης της ακριβής ή της φθηνής μόδας (επίδειξη νεοπλουτισμού).
- Το φύλο. Οι γυναίκες καθίστανται περισσότερο επιρρεπείς στη μόδα.

- Προσπάθεια αυτοέκφρασης και προσωπικής προβολής.

Πνευματικοί:

- Η ελλιπής και μονολιθική πνευματική καλλιέργεια επιτρέπει την αξιολογική κατάταξη των προτεραιοτήτων του ανθρώπου με βάση τα υλιστικά πρότυπα.
- Τα περιορισμένα πνευματικά ενδιαφέροντα αφήνουν ελεύθερο πεδίο για την ενασχόληση μαζί της.
- Ο μιμητισμός του σύγχρονου ανθρώπου στο γενικότερο πνεύμα της παγκοσμιοποίησης.
- Οι αισθητικές αντιλήψεις που διαμορφώνονται ανάλογα με τα δεδομένα κάθε εποχής.

Ψυχολογικοί:

- Η φυσική φιλαρέσκεια του ανθρώπου.
- Η διάθεση να εντυπωσιάζει και να ξεχωρίζει από τους άλλους.
- Ο πειθαναγκασμός των διαφημίσεων σχετικά με τις νέες τάσεις.
- Η ανάγκη ορισμένων να καλύψουν φυσικές ατέλειες.

Πολιτικοί:

Η εκάστοτε πολιτική ιδεολογία εκφράζεται και ενδυματολογικά (π.χ. η βαριά και πολύχρυση στολή των μοναρχών, η στρατιωτική αμφίεση των δικτατόρων, το καθημερινό και συμβατό στο μέσο πολίτη ένδυμα των λαϊκών κομμάτων).

Οι Νέοι

- Προβάλλουν την αντιδραστικότητά τους με την άκριτη υιοθέτηση των προτάσεων της μόδας. Θεωρούν το καινούργιο προοδευτικό και ριζοσπαστικό, ενώ το παλιό συντηρητικό και απορριπτέο.
- Μιμούνται ξενόφερτα πρότυπα και τρόπους ζωής στην ένδυση, στη μουσική, στην ομιλία, ακόμα και στη διατροφή.

Θετικές Συνέπειες

- Καλλιεργεί και αναπτύσσει τη δημιουργική φαντασία και το αίσθημα του ωραίου.
- Ενισχύει την οικονομία με τη διακίνηση του χρήματος και, κυρίως, με την αύξηση των εξαγωγών.
- Καταπολεμά την ανεργία με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς αυξάνεται η παραγωγή και ο καταναλωτισμός.
- Με τη μόδα εκφράστηκαν πολιτικά και κοινωνικά κινήματα, μουσικά ή άλλα καλλιτεχνικά ρεύματα (φεμινιστικό κίνημα, χίπις, πανκς κ.λπ.).

- Μέσω της ποικιλίας των επιλογών αμφίεσης εκφράζεται η προσωπική ελευθερία και καθίσταται δυνατή η διαμόρφωση μιας ιδιαίτερης εικόνας του εαυτού μας.
- Εξασφαλίζει ένα αίσθημα ασφάλειας και σιγουριάς σε όσους η εμφάνιση αποτελεί αιτία εσωστρέφειας και ανασφάλειας.

Αρνητικές Συνέπειες

- Τροφοδοτεί το καταναλωτικό πνεύμα και προκαλεί οικονομικά προβλήματα σε όσους προσπαθούν να ακολουθήσουν πιστά τις επιταγές της.
- Προκαλεί άγχος και αγωνία, μήπως τυχόν η ασυνεπής παρακολούθησή της προξενήσει κοινωνική περιθωριοποίηση και υποβάθμιση.
- Στερεί από τον άνθρωπο πολύτιμο χρόνο, καθώς αυτός επιδίδεται στην υπερεργασία, για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της. Ο χρόνος αυτός θα μπορούσε να αξιοποιηθεί σε πνευματικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.
- Οδηγεί πολλές φορές, ιδίως τους άνεργους νέους, στη βία και την εγκληματικότητα, προκειμένου να επιτευχθεί η ανταπόκριση στα κελεύσματά της.
- Καλλιεργεί το μιμητισμό, ο οποίος γενικεύεται σε μian ευρύτερη αποδοχή έξωθεν εντολών. Παράλληλα, εξασθενεί την κρίση και την ιδιαιτερότητα.
- Αλλοτριώνει γενικότερα τον άνθρωπο με την προβολή των ασήμαντων και εφήμερων, και τον παραγκωνισμό των σημαντικών προτεραιοτήτων. Διασαλεύει δηλαδή την ιεράρχηση των αξιών.
- Συντελεί στην αλλοτρίωση της εθνικής ταυτότητας και στην επιβολή της παγκόσμιας ομοιομορφίας ως προς την αμφίεση, τη συμπεριφορά και τον τρόπο ζωής.

Τι Πρέπει ΝαΓίνει

Η μόδα αποτελεί σημαντικό στοιχείο της σύγχρονης ζωής. Θα ήταν λοιπόν ουτοπικό να προτείνει κάποιος την κατάργησή της. Ωστόσο, χρειάζεται κανείς να:

- θέτει προσωπικά κριτήρια ως προς την αποδοχή της μόδας, έτσι ώστε να μη γελοιοποιείται με επιλογές που δεν ταιριάζουν στην προσωπικότητά του.
- συνειδητοποιεί ότι η μόδα δεν αποτελεί αυτοσκοπό.
- κατανοεί ότι το ρούχο δεν υπάρχει, για να καταδυναστεύει το σώμα και το πνεύμα του ανθρώπου, αλλά για να το προστατεύει και να το αναδεικνύει.

- εναρμονίζει την αμφίεσή του με τα κλιματολογικά και κοινωνικά δεδομένα κάθε εποχής.
- μην προσκολλάται και υποδουλώνεται στις νέες τάσεις, αλλά να ιεραρχεί σωστά τις προτεραιότητές του.
- αντιστέκεται στην «πλύση εγκεφάλου» που επιχειρούν οι διαφημίσεις για την προώθηση της μόδας.